

**STANDARDY OCHRONY
MAŁOLETNICH
W MIEJSKIM OŚRODKU
POMOCY SPOŁECZNEJ
W KALISZU**

Dokument Standardy Ochrony Małoletnich w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kaliszu został przygotowany przez zespół roboczy, w skład którego wchodzi pracownicy MOPS w Kaliszu:

1. Elżbieta Jadwiga Marczyńska - główny specjalista ds. przeciwdziałania przemocy domowej
2. Natalia Barańska - asystent rodziny
3. Sandra Binkowska - specjalista pracy z rodziną
4. Dorota Kuźbik-Sibińska - pracownik socjalny
5. Weronika Łażniak - specjalista pracy socjalnej
6. Emilia Morysiak - starszy pracownik socjalny
7. Daria Skowrońska - starszy pracownik socjalny

Współpraca:

Andrzej Mały - Rodzinny Dom Dziecka - w opracowaniu "Skróconej wersji SOM dla dzieci"

Konsultacje:

Anna Lechowska - certyfikowana superwizorka z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej IPZ PTP, członkini Rady Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę, członkini zespołu Centrum Pomocy Dzieciom w Głogowie, prezeska Stowarzyszenia dla Dzieci i Młodzieży SZANSA

WPROWADZENIE

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu jest jednostką organizacyjną Miasta, jednostką pomocy społecznej.

Misją Ośrodka jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Niniejsze Standardy Ochrony Małoletnich zostały opracowane w celu budowania bezpiecznego środowiska oraz zapewnienia skutecznej ochrony małoletnim objętym działaniami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu przed wszelkimi formami krzywdzenia. Dokument określa m. in. zasady bezpiecznych relacji, obowiązki personelu oraz procedury reagowania na sytuacje zagrożenia dobra dziecka.

Standardy są zgodne z zapisami Konwencji o Prawach Dziecka, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich oraz innych obowiązujących Ośrodek ustaw i przepisów wewnętrznych.

Niniejszy dokument dotyczy całego personelu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu.

DEFINICJE KRZYWDZENIA DZIECI

Krzywdzeniem jest każde zamierzone lub niezamierzone działanie lub zaniechanie działania jednostki, instytucji lub społeczeństwa jako całości i każdy rezultat takiego działania lub bezczynności, które naruszają równe prawa i swobody dzieci i/lub zakłócają ich optymalny rozwój.

Przemoc należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia, naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę, ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej, istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Podstawowe formy krzywdzenia dzieci, m.in.:

- **Przemoc fizyczna** wobec dziecka to przemoc, w wyniku której dziecko doznaje faktycznej fizycznej krzywdy lub jest nią potencjalnie zagrożone. Krzywda ta następuje w wyniku działania bądź zaniechania działania ze strony rodzica lub innej osoby odpowiedzialnej za dziecko lub ze strony osoby, której dziecko ufa, bądź która ma nad nim władzę. Przemoc fizyczna wobec dziecka może być czynnością powtarzalną lub jednorazową. Przykłady form przemocy fizycznej: popychanie, bicie, odpychanie, kopanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, duszenie, klapsy, ciągnięcie za włosy i ich wyrywanie, bicie otwartą dłońią lub pięścią, bicie przedmiotami, oparzanie, przypalanie papierosem, drapanie, gryzienie, plucie, ograniczenie swobody ruchu, trucie, itp.

- **Przemoc psychiczna** wobec dziecka to przewlekła, szkodliwa interakcja pomiędzy dzieckiem a opiekunem czy inną dorosłą osobą, obejmująca zarówno działania, jak i zaniechania. Do form przemocy psychicznej zaliczamy m.in.: niedostępność emocjonalną, zaniedbywanie emocjonalne, relację z dzieckiem opartą na wrogości, obwinianiu, oczernianiu, odrzucaniu, nieodpowiednie rozwojowo lub niekonsekwentne interakcje z dzieckiem, niedostrzeganie lub nieuznawanie indywidualności dziecka i granic psychicznych pomiędzy dorosłym a dzieckiem., krytykowanie, poniżanie, używanie wulgaryzmów, itp.

- **Wykorzystywanie seksualne** dziecka to włączanie dziecka w aktywność seksualną, której nie jest ono w stanie w pełni zrozumieć i udzielić na nią świadomej zgody i/lub na którą nie jest dojrzałe rozwojowo i nie może zgodzić się w ważny prawnie sposób i/lub która jest niezgodna z normami prawnymi lub obyczajowymi danego społeczeństwa. Z wykorzystaniem seksualnym mamy do czynienia, gdy taka aktywność wystąpi między dzieckiem a dorosłym lub dzieckiem a innym dzieckiem, jeśli te osoby ze względu na wiek

bądź stopień rozwoju pozostają w relacji opieki, zależności, władzy. Wykorzystanie seksualne może przyjąć również formę wyzyskiwania seksualnego, czyli jakiegokolwiek faktycznego lub usiłowanego nadużycia pozycji podatności na zagrożenia, przewagi sił lub zaufania, w celach seksualnych, w tym, ale nie wyłącznie, czerpanie zysków finansowych, społecznych lub politycznych z seksualnego wykorzystywania innej osoby. Przemoc seksualna może przyjmować różne formy: wykorzystanie seksualne z kontaktem fizycznym i bez kontaktu fizycznego. Przykłady: dotykanie ciała dziecka w sposób seksualny, wymuszanie na dziecku uczestnictwa w aktywnościach seksualnych, eksponowanie dziecka na treści pornograficzne, dokonywanie na dziecku czynności seksualnych, wymuszanie przez dorosłych na dzieciach przesyłania materiałów o charakterze seksualnym (np. sexting), ekshibicjonizm, molestowanie werbalne (np. prowadzenie rozmów o treści seksualnej nieadekwatnej do wieku dziecka, komentowanie w sposób seksualny wyglądu i zachowania dziecka), grooming - strategie nie seksualnego uwodzenia dziecka z intencją nawiązania kontaktu seksualnego w przyszłości.

- **Zaniedbywanie dziecka** to chroniczne lub incydentalne niezaspokajanie jego podstawowych potrzeb fizycznych i psychicznych i/lub nierespektowanie jego podstawowych praw, powodujące zaburzenia jego zdrowia i/lub trudności w rozwoju. Do zaniedbywania dochodzi w relacji dziecka z osobą, która jest zobowiązana do opieki, wychowania, troski i ochrony dziecka. Przykłady zaniedbania: zaniedbanie fizyczne: brak zapewnienia dziecku odpowiedniego pożywienia, ubrań, opieki medycznej, bezpiecznego miejsca do życia lub opieki nad higieną; zaniedbanie emocjonalne: ignorowanie potrzeb emocjonalnych dziecka, brak wsparcia emocjonalnego, brak ciepła, miłości, zaniedbanie uczuć dziecka.

- **Przemoc rówieśnicza** to zjawisko polegające na agresywnym i celowym dręczeniu, nękanii czy prześladowaniu małoletniego przez innych małoletnich, w celu wywarcia presji lub zadawania cierpienia emocjonalnego, fizycznego lub społecznego. Obejmuje sytuacje kiedy dziecko doświadcza różnych form przemocy ze strony rówieśników w szkole, sąsiedztwie lub ze strony rodzeństwa, bezpośrednio lub z użyciem technologii komunikacyjnych (internetu i telefonów komórkowych).

- **Cyberprzemoc** to przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Technologie te to głównie internet oraz telefony komórkowe. Formy cyberprzemocy to m.in.: nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem sieci oraz podszywanie się w sieci pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy, wiadomości SMS, MMS.

TERMINY STOSOWANE W NINIEJSZYCH STANDARDACH OCHRONY MAŁOLETNICH

- **Standardy** - Standardy Ochrony Małoletnich obowiązujące w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kaliszu
- **Ośrodek** - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu
- **Dyrektor** - Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu
- **Personel/ osoba z personelu** - osoby zatrudnione w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kaliszu na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej, a także stażyści, praktykanci, wolontariusze, osoby zatrudnione w ramach prac interwencyjnych, robót publicznych i innych form zatrudnienia
- **Osoba odpowiedzialna za podjęcie interwencji** – to pracownik wg właściwości, który podejmie działania interwencyjne w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego zgodnie z uprawnieniami, zakresem obowiązków służbowych oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (m. in. pracownik socjalny, asystent rodziny, koordynator pieczy zastępczej)
- **Koordynator** - koordynator Standardów Ochrony Małoletnich Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu, jest to osoba odpowiedzialna za wdrażanie, monitorowanie i rozwijanie zapisów dokumentu mających na celu ochronę małoletnich przed krzywdzeniem
- **Dziecko/maleoletni** - to osoba, która nie ukończyła 18 roku życia
- **Opiekun/ rodzic**, czyli przedstawiciel ustawowy dziecka pozostającego pod jego władzą rodzicielską. Jeżeli dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską obojga rodziców, każde z nich może działać samodzielnie jako przedstawiciel ustawowy dziecka. Definicja obejmuje również opiekuna prawnego - osobę, która jest przedstawicielem ustawowym małoletniego, może dokonywać czynności prawnych w imieniu dziecka i ma za zadanie chronić jego interesy prawne, osobiste i finansowe oraz opiekuna faktycznego dziecka- pełnoletnią osobę, która faktycznie opiekuje się dzieckiem bez obowiązku ustawowego
- **Interwencja/działania interwencyjne** - działania personelu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu w następstwie ujawnienia podejrzenia krzywdzenia lub krzywdzenia dziecka, mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa małoletniemu i zatrzymanie krzywdzenia. Są to wszystkie możliwe działania przeprowadzane przez personel zgodnie z uprawnieniami, zakresem obowiązków służbowych oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa
- **Wszczęcie procedury "Niebieskie Karty"** - wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” przez personel Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu uprawniony na podstawie obowiązujących przepisów prawa, w przypadku uzasadnionego podejrzenia stosowania przemocy domowej lub zgłoszenia dokonanego przez świadka przemocy domowej

Rozdział I

Postanowienia ogólne

§ 1

1. Celem Standardów jest wsparcie personelu w budowaniu bezpiecznego środowiska oraz zapewnienie skutecznej ochrony małoletnim, którzy objęci są działaniami Ośrodka, przed wszelkimi formami krzywdzenia.
2. Obowiązek realizacji Standardów dotyczy całego personelu Ośrodka.
3. Personel dąży do poszerzania wiedzy i kompetencji w zakresie rozpoznawania symptomów krzywdzenia małoletniego i udzielenia mu wsparcia. Ma możliwość podnoszenia swojej wiedzy i umiejętności w tematyce ochrony dziecka przed krzywdzeniem, m. in. poprzez udział w szkoleniach, do których dostęp zapewnia Dyrektor.
4. Dyrektor prowadzi rekrutację personelu mając na uwadze obowiązujące przepisy prawa dotyczące ochrony małoletniego.
5. Na potrzeby Standardów opracowano poradnik pn. "Ochrona małoletnich przed krzywdzeniem - poradnik dla personelu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu" (załącznik nr 1).
6. Dokumentacja dotycząca Standardów jest prowadzona przez koordynatora i przechowywana w miejscu jego urzędowania.
7. Na potrzeby Standardów utworzony został adres skrzynki e-mail: som@mops-kalisz.pl, którą obsługuje koordynator i zespół roboczy.

Rozdział II

Zasady zapewniające bezpieczne relacje między małoletnim a personelem

§ 1

Personel:

1. Zna i stosuje zapisy Standardów, a tym samym podejmuje działania w zakresie ochrony małoletniego objętego działaniami Ośrodka.
2. Traktuje małoletniego z szacunkiem, życzliwością i bez uprzedzeń, z zachowaniem zasady równego traktowania, niezależnie od jego pochodzenia, płci, sytuacji życiowej, stanu zdrowia czy wyrażanych poglądów.
3. Traktuje małoletniego podmiotowo. Podmiotowy stosunek do dziecka oznacza, że podejmując decyzje dotyczące małoletniego, należy poinformować go o tym, wysłuchać jego zdania oraz o ile to możliwe i bezpieczne uwzględnić jego potrzeby.
4. Respektuje prawo małoletniego do prywatności i intymności, uwzględniając jego indywidualne granice oraz potrzeby emocjonalne. Jeżeli zachodzi konieczność odstępstwa od zasady poufności, aby chronić małoletniego, wyjaśnia mu to niezwłocznie oraz w sposób dostosowany do możliwości dziecka.
5. Daje prawo małoletniemu do bycia wysłuchanym, prawo do odczuwania, mówienia o swoich emocjach oraz wyrażania własnego zdania.
6. Dbą o to, aby małoletni posiadał wiedzę, że jeżeli m. in. doznaje przemocy lub jest świadkiem krzywdzenia innego dziecka lub coś go niepokoi, ma prawo i możliwość zgłoszenia tego faktu każdej osobie z personelu.

§ 2

1. Niedopuszczalne jest stosowanie przez personel przemocy w jakiegokolwiek formie wobec małoletniego.
2. Personel nie proponuje i nie podaje małoletniemu wyrobów tytoniowych, alkoholu czy innych substancji nielegalnych.
3. Zabronione jest ujawnianie informacji wrażliwych dotyczących małoletniego osobom nieuprawnionym.

§ 3

1. Wszelkie podejrzenia dotyczące niedopuszczalnego zachowania personelu wobec małoletniego będą bezzwłocznie wyjaśniane.

Rozdział III

Osoby odpowiedzialne za przyjmowanie zgłoszeń o zdarzeniach zagrażających małoletniemu

§ 1

1. Każda osoba z personelu zobowiązana jest do przyjęcia zgłoszenia o zdarzeniach zagrażających małoletniemu poprzez sporządzenie karty zdarzenia (załącznik nr 2) i przekazanie jej osobiście do sekretariatu.
2. Karta zdarzenia powinna dotrzeć do sekretariatu niezwłocznie po przyjęciu zgłoszenia.
3. Osoba pełniąca obowiązki w sekretariacie rejestruje kartę zdarzenia, a następnie przekazuje ją wg właściwości.
3. W następstwie przyjęcia zgłoszenia o zdarzeniach zagrażających małoletniemu zastosowanie mają zapisy rozdziału IV i V Standardów.

§ 2

1. Karta zdarzenia, o której mowa w § 1 pkt 1, powinna zawierać dane osobowe małoletniego lub umożliwiające jego identyfikację fakty dotyczące opisywanego zdarzenia, datę/daty lub okres zdarzeń, których ona dotyczy oraz inne informacje mogące stanowić dowody dotyczące zgłaszanych okoliczności, informację o ewentualnych świadkach tych zdarzeń oraz wskazanie osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że krzywdzi dziecko. W karcie można zawrzeć cytaty z wypowiedzi dziecka.
2. Osoba z personelu przyjmująca zgłoszenie zobowiązana jest podać swoje dane (imię i nazwisko, stanowisko służbowe oraz numer telefonu służbowego).

Rozdział IV

Zasady podejmowania interwencji w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego

§ 1

1. Personel zobowiązany jest do zgłoszenia każdego podejrzenia krzywdzenia dziecka poprzez wypełnienie karty zdarzenia i przekazanie jej do sekretariatu. Każda informacja dotycząca krzywdzenia małoletniego traktowana jest poważnie i jest wyjaśniana niezależnie od źródła pochodzenia.
2. Personel zobowiązany jest dbać o bezpieczeństwo dziecka i przestrzegać procedur podejmowania interwencji w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego. Celem interwencji jest zatrzymanie krzywdzenia dziecka i zapewnienie mu bezpieczeństwa.

3. W przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka uwzględnia się jego dobro i wysłuchanie go. Zawsze należy stworzyć dziecku możliwość wypowiedzenia się i przedstawienia swojego zdania/opinii.
4. Personel zobowiązany jest do zachowania poufności działań, wyłączając przekazywanie informacji uprawnionym instytucjom w ramach działań interwencyjnych.
5. Osoba z personelu, której dziecko ujawnia krzywdzenie, jest zobowiązana do udzielenia mu wsparcia emocjonalnego, zapewnienia dziecka, że dobrze zrobiło mówiąc o tym.
6. Interwencję podejmuje osoba z personelu, która ujawniła krzywdzenie małoletniego lub przyjęła zgłoszenie o podejrzeniu krzywdzenia dziecka.
7. W przypadku braku uprawnień lub możliwości osoby z personelu ujawniającej krzywdzenie dziecka lub przyjmującej zgłoszenie do podejmowania działań interwencyjnych, osobą odpowiedzialną za podjęcie interwencji jest pracownik wg właściwości.

Rozdział V

Procedury podejmowania interwencji w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego

§ 1

I. Podejrzenie krzywdzenia dziecka przez opiekuna lub inną osobę dorosłą z bliskiego otoczenia małoletniego

1. Osoba z personelu będąca świadkiem krzywdzenia małoletniego w pierwszej kolejności zapewnia dziecku bezpieczeństwo oraz stara się odseparować je od osoby krzywdzącej.
2. W sytuacji zagrożenia życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu personel, który pierwszy powziął informację o krzywdzeniu małoletniego dokonuje zgłoszenia pod numer alarmowy 112.
3. Osoba z personelu, która posiada uzasadnione podejrzenie krzywdzenia lub informacje o krzywdzeniu małoletniego, a nie ma uprawnień do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” sporządza kartę zdarzenia. Dokument ten niezwłocznie przekazuje do sekretariatu.
4. Osoba pełniąca obowiązki w sekretariacie rejestruje kartę zdarzenia, którą następnie przekazuje wg właściwości.
5. Osoba odpowiedzialna za podjęcie interwencji przeprowadza wstępną diagnozę sytuacji, której celem jest weryfikacja wiarygodności zgłoszenia, ocena poziomu zagrożenia dla dziecka oraz określenie możliwych form wsparcia i adekwatnych działań interwencyjnych.
6. Osoba odpowiedzialna za podjęcie interwencji podejmuje ją zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz zakresem obowiązków służbowych wynikających z zajmowanego stanowiska oraz przypisanych czynności:
 - 1) w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa na szkodę dziecka powiadamia organy ścigania (prokuraturę lub policję),
 - 2) w przypadku podejrzenia, że dochodzi do przemocy domowej wszczyna procedurę „Niebieskie Karty”,
 - 3) w przypadku zagrożenia dobra dziecka kieruje do właściwego sądu wnioski o wgląd w sytuację małoletniego,
 - 4) podejmuje wszelkie inne działania będące w dyspozycji Ośrodka zapewniające małoletniemu ochronę i wsparcie.

§ 2

II. Podejrzenie krzywdzenia dziecka przez personel

1. Należy niezwłocznie odseparować małoletniego od osoby krzywdzącej.
2. Osoba z personelu, która ujawniła krzywdzenie sporządza kartę zdarzenia, którą niezwłocznie przekazuje do sekretariatu, gdzie zostaje zarejestrowana.
3. Kartę zdarzenia otrzymuje koordynator, który osobiście informuje Dyrektora o naruszeniu Standardów przekazując do wglądu kartę zdarzenia.
4. Dalsze działania prowadzone są przez Dyrektora zgodnie z obowiązującymi procedurami wewnętrznymi i przepisami prawa.

§ 3

III. Podejrzenie krzywdzenia dziecka przez inne dziecko (przemoc rówieśnicza, cyberprzemoc)

1. Osoba z personelu, która jest świadkiem krzywdzenia, stara się odseparować małoletniego od osoby krzywdzącej w celu uniknięcia dalszej eskalacji zjawiska przemocy.
2. Należy zebrać i zweryfikować informacje o zdarzeniu w taki sposób, aby nie eskalować konfliktu między dziećmi i nie ujawniać tożsamości dziecka, jeśli to ono zgłosiło zdarzenie.
3. W razie nieobecności opiekunów małoletnich należy ich niezwłocznie zawiadomić o zaistniałej sytuacji.
4. Osoba z personelu mająca informację o krzywdzeniu małoletniego przez inne dziecko sporządza kartę zdarzenia, którą niezwłocznie przekazuje do sekretariatu.
5. Osoba pełniąca obowiązki w sekretariacie rejestruje kartę zdarzenia i przekazuje ją wg właściwości.
6. Osoba z personelu odpowiedzialna za interwencję podejmuje ją zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz zakresem obowiązków służbowych wynikających z zajmowanego stanowiska oraz przypisanych czynności:
 - 1) po rozeznaniu sytuacji i ustaleniu takiej konieczności może powiadomić organy ścigania (policję lub prokuraturę) lub sąd właściwy do rozpoznania sprawy o demoralizację lub popełnienie czynu karalnego,
 - 2) może podjąć współpracę z placówką oświatową, do której uczęszcza małoletni-pokrzywdzony i krzywdzący,
 - 3) podejmuje wszelkie inne działania będące w dyspozycji Ośrodka zapewniające małoletnim ochronę i wsparcie.
7. Osoba z personelu odpowiedzialna za podjęcie interwencji ustala plan wsparcia dla dziecka krzywdzonego oraz krzywdzącego.

Rozdział VI

Zasady ustalania planu wsparcia małoletniego

§ 1

1. W Ośrodku plan wsparcia małoletniego (załącznik nr 3) zgodny ze Standardami powinien być sporządzony przez personel prowadzący sprawę dziecka, który ma bezpośredni kontakt z rodziną i środowiskiem dziecka i posiada rozeznanie sytuacji społeczno-rodzinnej.
2. W zależności od potrzeby plan wsparcia powinien być tworzony i realizowany

zespołowo. Skład zespołu może być rozszerzony o przedstawicieli innych instytucji. Plan wsparcia uwzględnia możliwości pomocy dziecku i rodzinie przy zaangażowaniu specjalistów zatrudnionych w Ośrodku oraz przy współpracy lokalnych instytucji i organizacji na terenie Miasta Kalisza.

3. Plan wsparcia małoletniego obejmuje różne formy pomocy w zależności od potrzeb i rozeznania sytuacji małoletniego i rodziny, uwzględniając współpracę w tym zakresie z opiekunem.

4. Plan wsparcia małoletniego przechowywany jest w dokumentach sprawy, znajdujących się u osoby prowadzącej sprawę dziecka.

5. W ramach planu wsparcia sytuacja rodziny i małoletniego jest monitorowana przez osobę prowadzącą sprawę dziecka.

6. W przypadku realizowania procedury „Niebieskie Karty”, plan wsparcia małoletniego tożsamy jest z ustaleniami poczynionymi w grupie diagnostyczno-pomocowej.

Rozdział VII

Zasady przeglądu i aktualizacji Standardów

§ 1

1. Standardy podlegają okresowej weryfikacji i ocenie nie rzadziej niż co 2 lata.

2. W razie konieczności dostosowania Standardów do aktualnych potrzeb Ośrodka oraz obowiązujących przepisów prawnych dokonuje się niezbędnych zmian w dokumencie.

3. Za przeprowadzenie i pisemne udokumentowanie przeglądu i aktualizacji Standardów odpowiada koordynator, który przedstawia wyniki oceny Dyrektorowi.

4. Koordynator wspólnie z zespołem roboczym przeprowadza proces monitoringu Standardów.

5. W procesie przeglądu Standardów uwzględnia się wnioski, uwagi i naruszenia, dotyczące ich realizacji zgłoszone przez personel, opiekuna lub małoletniego.

6. Koordynator wraz z zespołem roboczym przeprowadza ankietę ewaluacyjną wśród personelu (załącznik nr 4).

7. Aktualizacja Standardów zatwierdzana jest przez Dyrektora oraz ogłaszana personelowi zgodnie z obowiązującymi w Ośrodku zasadami.

Rozdział VIII

Zasady przygotowania personelu do stosowania Standardów oraz sposób dokumentowania tej czynności

§ 1

1. Za rozpowszechnienie Standardów wśród personelu oraz propozycji m. in. szkoleń, webinarów odpowiedzialny jest koordynator wraz z zespołem roboczym.

2. Personel ma obowiązek zapoznać się ze Standardami niezwłocznie po ich wprowadzeniu lub po rozpoczęciu pracy w Ośrodku.

3. Personel podpisuje oświadczenie (załącznik nr 5) potwierdzając zapoznanie się ze Standardami oraz zobowiązanie do ich stosowania.

4. Oświadczenie podpisuje się również przy aktualizacji Standardów.

5. Za rozpowszechnienie oraz przechowywanie oświadczeń odpowiedzialny jest personel Działu Organizacyjno-Administracyjnego Ośrodka.

6. Standardy dostępne są na stronie internetowej Ośrodka, w wersji papierowej u kierowników działów oraz w wersji elektronicznej na skrzynkach e-mail poszczególnych komórek organizacyjnych Ośrodka.

7. Koordynator jest odpowiedzialny za bieżące monitorowanie i nadzór nad prawidłowym stosowaniem Standardów.

Rozdział IX

Zasady zapoznawania małoletniego i opiekuna ze Standardami

§ 1

1. Na potrzeby Standardów opracowano ich skróconą wersję dla małoletnich (załącznik nr 6) oraz schemat obrazkowy dla małoletnich (załącznik nr 7).

2. Standardy wraz z jego wersjami dla małoletnich są:

- 1) dostępne na stronie internetowej Ośrodka,
- 2) umieszczone w widocznym i ogólnodostępnym miejscu w siedzibie Ośrodka,
- 3) przekazywane w wersji papierowej lub elektronicznej na prośbę opiekuna lub małoletniego.

3. Personel zobowiązany jest do informowania małoletniego oraz opiekuna o stosowaniu Standardów w Ośrodku oraz sposobie ich udostępniania.

4. Personel zobowiązany jest do udzielania wyjaśnień w zakresie treści Standardów, w sposób dostosowany do możliwości dziecka lub opiekuna.

§ 2

1. Personel odpowiedzialny za aktywności oferowane przez Ośrodek dla małoletnich zobowiązany jest do zapoznania ze Standardami wszystkie osoby biorące w nich udział, poprzez ich udostępnienie na życzenie uczestników oraz poprzez wywieszenie schematu obrazkowego.

2. Informacja o zapoznaniu uczestników zorganizowanego wydarzenia ze Standardami, zostaje zawarta w dokumentacji tych wydarzeń.

Rozdział X

Zasady dokumentowania i przechowywania ujawnionych i zgłoszonych zdarzeń dotyczących krzywdzenia małoletniego

§ 1

1. W Ośrodku ujawnione i zgłoszone zdarzenia dotyczące krzywdzenia małoletniego rejestrowane są w sekretariacie Ośrodka.

2. Za rejestrowanie zdarzeń odpowiedzialna jest osoba z personelu wykonująca obowiązki w sekretariacie.

3. Karta zdarzenia przechowywana jest u osoby odpowiedzialnej za interwencję w aktach sprawy dziecka.

4. W przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka przez personel karta zdarzenia przechowywana jest w dokumentacji Standardów, a jej kserokopię umieszcza się w aktach osobowych osoby z personelu, wobec której istnieje podejrzenie krzywdzenia małoletniego.

Rozdział XI

Zasady dotyczące bezpiecznych relacji między małoletnimi

§ 1

1. Wszelkie interakcje między małoletnimi w ramach działań Ośrodka muszą być oparte na wzajemnym szacunku, akceptacji i poszanowaniu godności osobistej i ochrony własnych granic. Zabronione jest wszelkie zachowanie poniżające, dyskryminujące lub naruszające prywatność.
2. W relacjach między małoletnimi niedozwolone jest stosowanie jakiegokolwiek formy przemocy.
3. Współudział małoletnich we wszelkich zajęciach i działaniach proponowanych przez Ośrodek jest całkowicie dobrowolny.
4. Małoletni są zobowiązani zgłaszać personelowi Ośrodka wszelkie zaobserwowane lub doświadczane sytuacje związane z krzywdzeniem.
5. Małoletnim zabrania się rejestrowania wizerunku innych osób przebywających na terenie Ośrodka lub biorących udział w wydarzeniach organizowanych przez Ośrodek bez ich zgody.

Rozdział XII

Zasady i procedury korzystania przez małoletnich z urządzeń elektronicznych z dostępem do internetu

§ 1

1. Personel, który zapewnia małoletnim dostęp do internetu, podejmuje działania zabezpieczające małoletnich przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju. W szczególności instaluje i aktualizuje oprogramowania zabezpieczające.
2. Personel, który zapewnia małoletniemu dostęp do internetu jest zobowiązany informować dziecko o zasadach bezpiecznego korzystania z internetu.
3. Warunkiem dopuszczenia małoletniego do korzystania z urządzeń z dostępem do internetu jest zapoznanie go z zasadami bezpiecznego korzystania z internetu.

Rozdział XIII

Postanowienia końcowe

§ 1

1. Niniejsze Standardy wchodzi w życie z dniem ich ogłoszenia na mocy zarządzenia Dyrektora.
2. W sprawach nieuregulowanych niniejszym dokumentem zastosowanie mają odpowiednie przepisy prawa powszechnie obowiązującego oraz przepisy wewnętrzne Ośrodka.

Ochrona małoletnich przed krzywdzeniem

- poradnik dla personelu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu

Celem tej broszury jest dostarczenie narzędzi, wiedzy i wytycznych pomocnych w reagowaniu na krzywdzenie dzieci. Każde dziecko ma prawo do życia wolnego od przemocy. Naszym obowiązkiem jest nie tylko rozpoznawanie zagrożeń, ale także zapewnienie wsparcia i podjęcie skutecznych działań ochronnych.

1. Czym jest krzywdzenie dziecka- definicje i formy

Krzywdzenie dziecka to każde działanie lub zaniechanie ze strony dorosłych, które naraża dziecko na szkodę fizyczną, psychiczną lub emocjonalną. Do krzywdzenia może dochodzić również ze strony innego dziecka.

Formy krzywdzenia:

- **przemoc fizyczna** - bicie ręką lub przedmiotem, szarpanie, popychanie, szturchanie, ciągnięcie za włosy czy uszy, polewanie gorącą wodą, przypalanie papierosem, duszenie, zamykanie w ciemnych pomieszczeniach, podawanie substancji uzależniających, zmuszanie do nadmiernego wysiłku fizycznego jako kary, zmuszanie do pozostawiania przez długi czas w jednej pozycji (np. klęczenie), itp.
- **przemoc psychiczna** - wyśmiewanie, obrażanie, zawstydzanie dziecka, zastraszanie, poniżanie, izolowanie od innych, grożenie

porzuceniem i inne groźby, manipulowanie emocjami, wzbudzanie winy, nadmierna krytyka, brak pochwał, ignorowanie sukcesów, wymaganie nadmiernej dorosłości nieadekwatnej do wieku i możliwości dziecka, itp.

- **przemoc seksualna** - wykorzystywanie seksualne dotykanie intymnych części ciała dziecka, gwałt, pokazywanie treści erotycznych, zmuszanie dziecka do dotykania intymnych części ciała dorosłego lub innego dziecka, robienie zdjęć/filmów o treści seksualnej z udziałem dziecka, zmuszanie dziecka do udziału w czynnościach seksualnych z innymi, itp.
- **zaniedbanie** - brak zapewnienia dziecku odpowiedniego ubrania, jedzenia, higieny, nie zapewnienie leczenia, pozostawianie dziecka bez opieki, brak reagowania na potrzeby fizjologiczne i emocjonalne dziecka, brak zapewnienia edukacji lub ignorowanie obowiązku szkolnego, itp.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, dziecko będące świadkiem przemocy domowej jest osobą doświadczającą przemocy!

2. Jak rozpoznać oznaki krzywdzenia dziecka?

Fizyczne:

- siniaki, zadrapania, ugryzienia- szczególnie w nietypowych miejscach (plecy, pośladki, uda, szyja),
 - oparzenia w różnych fazach gojenia,
 - częste urazy bez uzasadnienia,
 - ślady duszenia, otarcia na szyi,
- częste bóle głowy, brzucha - bez przyczyn medycznych

- problemy z jedzeniem - objadanie się lub brak apetytu,
- moczenie nocne (jeśli wcześniej nie występowało i nie ma przyczyn medycznych), zwłaszcza u dzieci starszych,
- chroniczne zmęczenie, senność, apatia,
- unikanie dotyku przez inną osobę, itp.

Psychiczne:

- lękliwość, wycofanie, agresja (dziecko nagle staje się agresywne lub wycofane, przesadnie reaguje na hałas, podniesiony głos),
- regresja w rozwoju (np. dziecko przestaje mówić, zaczyna ssać kciuk, mówić jak maluch, moczyć się w nocy),
- niska samoocena, poczucie winy (mówienie o sobie „jestem zły/a”, „to moja wina”),
- nagłe zmiany nastroju, wybuchy złości,
- samookaleczenia, myśli samobójcze,
- zseksualizowane zachowania nieadekwatne do wieku,
- ucieczki z domu, wagarowanie, włóczenie się,
- kradzieże, kłamstwa, zachowania ryzykowne, itp.

W relacjach społecznych:

- trudności w relacjach rówieśniczych, wycofanie społeczne
- brak zaufania, agresja lub unikanie kontaktów,
- unikanie kontaktu wzrokowego,
- silna potrzeba kontroli sytuacji i ludzi,
- unikanie kontaktu z dorosłymi, nadmierna posłuszość lub lękliwość,
- silne przywiązanie do dorosłych spoza rodziny („szukanie opiekuna”),
- trudności w przestrzeganiu zasad i norm społecznych,

- unikanie kontaktu fizycznego lub przeciwnie
- nadmierna bliskość z obcymi, itp.

W relacjach opiekun-dziecko:

- dziecko boi się opiekuna, reaguje lękiem na jego głos, dotyk,
 - nadmierna lojalność wobec rodzica mimo krzywdzenia,
- opiekun mówi o dziecku w sposób pogardliwy i lekceważący, nie przejawia czułości, reaguje chłodno lub wrogo wobec dziecka,
- brak zainteresowania sprawami dziecka ze strony opiekuna,
 - usprawiedliwianie przez dziecko przemocy wobec siebie - „zasłużyłem”, „zdenerwowałem mamę”
 - opiekun ma problem z uzależnieniami, przejawia zachowania agresywne, itp.

Występowanie powyższych oznak może być sygnałem, że dziecko doświadcza krzywdzenia jednak nie stanowi jednoznacznego dowodu - niektóre objawy mogą mieć również podłoże zdrowotne, rozwojowe czy emocjonalne. Dlatego ważne jest, żeby nie oceniać pochopnie, a rozeznaczyć sytuację dziecka.

3. Jak rozmawiać z dzieckiem, które może doświadczać krzywdzenia?

- 1) Zadbaj o warunki rozmowy
 - Wybierz miejsce, gdzie dziecko czuje się bezpiecznie, swobodnie, bez świadków
 - Nie spiesz się
- 2) Początek rozmowy - budowanie zaufania

Możesz powiedzieć:

- „Chciałbym/Chciałabym z Tobą porozmawiać, bo zauważyłem/am, że coś Cię martwi”
- „Jestem tu dla Ciebie, żeby Cię wysłuchać”
- „Jeśli coś Ci się przydarzyło, to nie jest Twoja wina”

Nie mów:

- „Musisz mi powiedzieć prawdę”
- „Kto Ci to zrobił? Powiedz teraz”

3) Zachęć do opowiedzenia o sytuacji

Możesz użyć pytań:

- „Czy chcesz mi o czymś powiedzieć?”
- „Czy coś się ostatnio wydarzyło, co Cię zasmuciło albo przestraszyło?”
- „Chciałbym/Chciałabym się dowiedzieć, co Cię martwi”
- „Jak się czujesz w szkole/ w domu?”

Unikaj pytań sugerujących

- „Czy tata Cię uderzył?”, „Czy mama Cię bije?”
- „Czy myślisz, że tata, mama Cię kocha?”

Unikaj nacisku

- „Musisz/ powinieneś/powinnaś mi o tym powiedzieć”

Nie przerywaj wypowiedzi dziecka

4) Zapewnij dziecko, że zrobiło dobrze mówiąc o tym

Powiedz

- „Dobrze, że mi o tym mówisz”
- „To, co się wydarzyło, to nie jest Twoja wina”
- „Nie jesteś sam/sama- są osoby, które mogą Ci pomóc”

Nie mów

- „Nie przesadzaj, to nie takie straszne”
- „Dlaczego mówisz o tym dopiero teraz?”

5) Wyjaśnij, co się stanie dalej

Powiedz jasno

- „Muszę porozmawiać z innymi dorosłymi, którzy pomagają dzieciom”
- „To, co mówisz, jest ważne i muszę zadbać o Twoje bezpieczeństwo”

- „Nie wszystko mogę zachować tylko dla siebie, ale nikt nie będzie Cię karał za to, co powiedziałeś/aś”

6) Po rozmowie- dokumentacja i dalsze kroki

- Zapisz słowa dziecka jak najdokładniej, bez interpretacji, najlepiej cytując
 - Nie oceniaj i nie interpretuj wypowiedzi dziecka
 - Nie konfrontuj dziecka z osobą krzywdzącą
- Skontaktuj się z koordynatorem Standardów Ochrony Małoletnich, przełożonym- następnie w zależności od ustaleń- zawiadom odpowiednie instytucje.

Dziecko może tylko raz spróbować opowiedzieć o tym, co je spotkało - dlatego tak ważne jest, by rozmowa była przeprowadzona z empatią i ostrożnością. Jeśli dziecko tobie chce opowiedzieć co jest spotkało, to nie odsyłaj go do innych osób, ale sam/-a porozmawiaj wg powyższego schematu.

Schemat postępowania w pierwszej rozmowie z dzieckiem
(w przypadku podejrzenia krzywdzenia)**4. Co należy robić a czego unikać w przypadku ujawnienia krzywdzenia dziecka?**

- Reaguj natychmiast w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia dziecka (dzwoń na numer alarmowy 112)
- Zapisz swoje obserwacje, fakty i relacje dziecka lub osoby zgłaszającej krzywdzenie
- Skontaktuj się z koordynatorem przekazując mu notatkę ze zdarzenia/ zgłoszenia
- Działania interwencyjne (zawiadomienie prokuratury o możliwości popełnienia przestępstwa, wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty”, wnioski do sądu o wgląd w sytuację dziecka, rodziny itd.) podejmuje osoba z personelu Ośrodka mająca do tego uprawnienia, mogąca podjąć działania na rzecz ochrony dziecka z racji stanowiska i powierzonych jej zadań służbowych i to ona monitoruje sytuację dziecka i jej rodziny
- W razie jakichkolwiek wątpliwości co do działania zwróć się do koordynatora, współpracownika, przełożonego

Nie należy:

- Pozostawiać dziecka z osobą krzywdzącą,
- Minimalizować znaczenia zdarzenia lub zgłoszenia o podejrzeniu krzywdzenia lub krzywdzenia dziecka.

Nie bądź obojętny/a! Reaguj!

5. Numery alarmowe oraz wykaz przykładowych ogólnopolskich instytucji i organizacji wspierających w obszarze przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci

- 1) Numer Alarmowy - **112** (czynny całą dobę)
- 2) Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży - **116 111**
(prowadzony przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, infolinia czynna całą dobę, bezpłatnie)
- 3) Niebieska Linia- **800 12 00 02**, www.niebieskalinia.pl
(infolinia czynna całą dobę, bezpłatnie)
- 4) Telefon Interwencyjny Rzecznika Praw Dziecka - **800 12 12 12**
(infolinia czynna całą dobę, bezpłatnie)
- 5) Policyjny Telefon Zaufania Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu - **800 130 334** (infolinia czynna całą dobę, bezpłatnie)
- 6) Telefon dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci - **800 100 100** (infolinia czynna od poniedziałku do czwartku w godzinach od 10 do 14 oraz w piątki od 12 do 15, prowadzona przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę)
- 7) Fundacja „Dziecko w Centrum” w Poznaniu - **888 080 508**
(dyżur telefoniczny: od poniedziałku do soboty w godz.10.00-20.00)
- 8) Rzecznik Praw Dziecka - www.brpd.gov.p
- 9) Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę - www.fdds.pl

6. Standardy ochrony małoletnich - przypomnienie kluczowych zasad

- 1) Dziecko ma prawo być chronione przed każdą formą przemocy.
- 2) Personel ma obowiązek reagować na każde podejrzenie krzywdzenia i je zgłaszać.
- 3) Każde dziecko traktowane jest podmiotowo, z szacunkiem oraz z zasadą równego traktowania.
- 4) Personel zna i stosuje Standardy Ochrony Małoletnich Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu.

KARTA ZDARZENIA

Data	
Imię i nazwisko pracownika	
Stanowisko służbowe oraz numer telefonu służbowego	
Dane dziecka [imię i nazwisko dziecka lub opis: np. "dziecko w wieku oklat, niskie, szczupłe, blond włosy, niebieskie oczy"- czyli zewnętrzne cechy charakterystyczna dziecka, adres zamieszkania/ pobytu dziecka; dane osobowe i teleadresowe osoby krzywdzącej lub podejrzanej o krzywdzenie, stopień pokrewieństwa z dzieckiem]	
Źródło informacji [Osobista obserwacja / rozmowa z dzieckiem / zgłoszenie osoby trzeciej / inne - należy określić]	

Opis zdarzenia:

[Opis zaobserwowanych okoliczności lub otrzymanych informacji wskazujących na możliwość krzywdzenia dziecka, podanie dat lub okresu, w którym doszło do zdarzenia, informacji o ewentualnych świadkach. Można zawrzeć cytaty z wypowiedzi dziecka]

Podjęte działania:

[Opis kroków podjętych przez pracownika do momentu sporządzenia karty, np. rozmowa z dzieckiem, opiekunem, zawiadomienie służb ratunkowych]

Podpis pracownika

PLAN WSPARCIA MAŁOLETNIEGO**1. Dane dziecka i jego rodziców/opiekunów:**

(Wpisz imię i nazwisko, daty urodzenia, adres)

.....

.....

2. Przyczyna interwencji:

.....

.....

.....

.....

.....

3. Opis działań podjętych:

Data	Działanie (Opis podjętego działania, np. przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, kontakt z placówką medyczną, udzielenie informacji o możliwościach uzyskania pomocy psychologicznej dla dziecka, poradnictwo, itp.)

4. Spotkania z opiekunem małoletniego:

Data	Opis spotkania (Opis przebiegu spotkania np. omówienie sytuacji dziecka, wsparcie w zakresie wychowawczym, edukacja na temat praw dziecka, itp.)

.....

data i podpis
(osób/osoby przygotowujących/ej
plan)

ANKIETA EWALUACYJNA

Ankieta dla personelu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kaliszu ma na celu monitorowanie stanu znajomości Standardów Ochrony Małoletnich obowiązujących w Ośrodku, stopnia ich przestrzegania oraz zebranie uwag personelu dotyczących dokumentu.

Lp.	Pytanie	TAK	NIE	
1.	Czy zapoznałeś/aś się z treścią Standardów Ochrony Małoletnich obowiązujących w Ośrodku?			
2.	Czy potrafisz rozpoznać oznaki krzywdzenia dziecka?			
3.	Czy wiesz jak reagować w razie podejrzenia krzywdzenia dziecka?			
4.	Czy stosujesz Standardy Ochrony Małoletnich obowiązujące w Ośrodku wykonując swoją pracę?			
5.	Czy zaobserwowałeś/aś naruszenia dotyczące realizacji Standardów Ochrony Małoletnich obowiązujące w Ośrodku? Jeżeli tak, podaj jakie.			
6.	Czy masz uwagi/sugestie/ propozycje dotyczące Standardów Ochrony Małoletnich obowiązujących w Ośrodku? Jeśli tak, podaj jakie.			

Załącznik nr 5

do Standardów Ochrony
Małoletnich
w MOPS w Kalisz

Oświadczenie

Ja, niżej podpisana/y oświadczam, że zapoznałam/em się z treścią dokumentu - Standardy Ochrony Małoletnich w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kaliszu oraz zobowiązuję się do jego przestrzegania i stosowania.

.....

(data i czytelny podpis)

Standardy Ochrony Małoletnich w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kaliszu

wersja skrócona dla dzieci

W naszej placówce, czyli *Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kaliszu (MOPS)* stosujemy *standardy ochrony małoletnich przed krzywdzeniem*. To taki zbiór zasad, którymi się kierujemy, byś czuł/a się bezpiecznie. W tym dokumencie znajdziesz informacje o tym jakie *masz prawa*, gdzie *szukać pomocy* oraz jakie *zachowania* dorosłych i innych dzieci są *dobre*, a jakie są *niedozwolone*.

MASZ PRAWO DO BEZPIECZEŃSTWA

*Twoje życie i zdrowie są bardzo ważne.
Dorośli mają obowiązek Cię chronić.*

KAŻDE DZIECKO MA PRAWO DO POMOCY

Jeśli czegoś się boisz,
ktoś krzywdzi Ciebie
lub inne dziecko
powiedz o tym
personelowi **MOPS-u**.
To nie jest donoszenie
- to obrona siebie
lub innego dziecka.

PRAWO JEST PO TWOJEJ STRONIE

Nikt nie może stosować wobec
Ciebie przemocy
np. uderzać, kopać, szarpać,
obrażać, straszyć,
wysmiewać, zawstydząć.
Personel MOPS-u ma
obowiązek zareagować
i zapewnić Ci bezpieczeństwo,
gdy dzieje Ci się krzywda.

MASZ PRAWO DO PRYWATNOŚCI

Nikt nie może udostępniać Twojego wizerunku
bez Twojej zgody, ani rozmawiać o sprawach,
które Cię dotyczą - chyba, że Twoje
bezpieczeństwo jest zagrożone.

MASZ PRAWO DO OCHRONY W INTERNECIE

*Nikt nie może Cię wyzywać,
wysmiewać, ani straszyć
przez internet.*

*Nikt nie może prosić o Twoje
zdjęcia, filmiki, wypytywać Cię,
zaczepiać przez internet.
To cyberprzemoc.*

MASZ PRAWO BYĆ WYŚŁUCHANY/A

*Twoje uczucia, potrzeby są ważne.
Masz prawo o nich mówić,
a dorośli powinni Cię wysłuchać i traktować
Twoje słowa poważnie.*

MASZ PRAWO DO INTYMNOŚCI I STAWIANIA GRANIC

*Nikt nie może Cię dotykać, przytulać, głaskać
bez Twojej zgody. Nie może dotykać Cię
w miejscach intymnych i zmuszać
do robienia tego, czego nie chcesz.*

WAŻNE TELEFONY

800 12 12 12
116 111

TELEFON INTERWENCYJNY
RZECZNIKA PRAW DZIECKA
(INFOLINIA CZYNNA CAŁĄ DOBĘ, BEZPŁATNIE)

TELEFON ZAUFANIA DLA DZIECI
I MŁODZIEŻY
FUNDACJI DAJEMY DZIECIOM SIŁĘ
(INFOLINIA CZYNNA CAŁĄ DOBĘ, BEZPŁATNIE)

WAŻNE TELEFONY

112
503 414 661

NUMER ALARMOWY
(CZYNNY CAŁĄ DOBĘ)

MOPS W KALISZU
DZIAŁ INTERWENCJI KRYZYSOWEJ
(CZYNNY CAŁĄ DOBĘ)

PAMIĘTAJ!

*Jeśli masz problem poszukaj dorosłego,
który Ci pomoże!
Masz prawo czuć się bezpiecznie!
Dorośli mają Cię wspierać!
Zawsze możesz poprosić o pomoc!*

MOPS KALISZ
Miejsko-Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu

